

PRISUTNOST POJEDINIH ASPEKATA SOCIJALNE EVALUACIJE U OSOBA NIŽEGA I VIŠEGA SAMOPOŠTOVANJA

Josip BURUŠIĆ, Ivana FERİĆ, Stanko RIHTAR
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

UDK: 159.923.2

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 31. 1. 2002.

U radu se pokušavaju utvrditi razlike koje se javljaju između osoba nižega i višega samopoštovanja po brojnim mjerama koje pokrivaju pojedine aspekte konstrukta socijalne evaluacije i s njim povezanih procesa kao što je samopredstavljanje. U istraživanju je sudjelovao 281 ispitanik, a upotrijebljene su vrlo često rabljene skale za procjenu pojedinih aspekata socijalne evaluacije, njih ukupno devet. Dobiveni rezultati pokazuju kako je moguće govoriti o prilično konzistentnoj razlici između osoba nižega i višega samopoštovanja kad je u pitanju socijalna evaluacija, pri čemu osobe nižega samopoštovanja u puno većoj mjeri pokazuju strepnju za rezultirajuće procese socijalne evaluacije od osoba višega samopoštovanja.

Josip Burušić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Marulićev trg 19/1, p. p. 277, 10000 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: Josip.Burusic@pilar.hr

UVOD

Kako pokazuju neka istraživanja, djeca prilično rano pokazuju naznake potrebe za samopoštovanjem, a riječi "dobar" i "loš" među prvima su i među češće rabljenim riječima u njih. S drugom godinom života javlja se u djece jasna potreba prosuđivanja vlastitoga ponašanja u odnosu na standarde "dobro" i "loše", pa se može zapaziti i potreba procjenjivanja vlastita ponašanja u skladu sa standardom uspješnosti. Drugim riječima, u djece se vrlo rano razvija potreba stalnoga samoprocjenjivanja, što će se posebno intenzivirati i održati u odrasloj dobi (Kagan, 1984.).

Činjenica da ljudi imaju temeljnu potrebu poželjnog samoprocjenjivanja, uspostavljanja i održavanja neke razine pozitivnog gledanja na sebe u psihologiji je naišla na znatno zanimanje istraživača, pa je predstavljala osnovu velikom broju iznimno značajnih radova – u psihologiji ličnosti, razvojnoj, kliničkoj, savjetodavnoj, a u posljednje vrijeme sve više i u socijalnoj psihologiji. Znatno broj klasičnih, tzv. velikih teorija ličnosti tu je temeljnu potrebu, koja se označava i kao potreba za samopoštovanjem, jasno izdvojio kao središnji element složenoga ljudskog funkcioniranja. U kliničkoj i savjetodavnoj psihologiji nastanak mnogih emocionalnih i ponašajnih problema promatran je u kontekstu neispunjenja potrebe za samopoštovanjem, sustavnim pomanjkanjem samopoštovanja ili na slične načine. Problem samopoštovanja razmatran je i u velikom broju novijih socijalnopsihologijskih istraživanja u kojima je motiv samopoštovanja postao najprikladnije objašnjenje velikoga broja različitih fenomena.

Neovisno o tomu u kojem se kontekstu samopoštovanje proučavalo, većina će razmatranja, vezano uz samopoštovanje, izdvojiti i posebno naglasiti u prvom redu onaj dio koji govori kako ljudi imaju temeljnu potrebu za samopoštovanjem (npr. Baumeister, 1993., 1998.; Tice, 1998.; Greenwald, 1980.; Schlenker, 1980.; Weary i Arkin, 1981.; Jones, 1973. i dr.). Većina empirijskih istraživanja pokazuje kako je tomu zaista tako (Baumgardner i sur., 1989.; Schütz, 1997.; Schütz i Tice, 1997. i dr.). Štoviše, kako pokazuju neka vrlo poticajna razmatranja, ljudi ne samo da imaju temeljnu potrebu za samopoštovanjem već imaju potrebu stalnog povećanja samopoštovanja (Greenwald, 1980.; Tesser i Campbell, 1982.). Ta je potreba izražena u tolikoj mjeri da u većini ljudskih aktivnosti možemo prepoznati naznake sustava održanja samoevaluacije (Tesser, 1988.), a u znatnom broju ponašanja čak možemo naći naznake svojevrsnog terora vezanog uz samopoštovanje (Greenberg, Pyszczynski i Solomon, 1986.).

U isto vrijeme, pregledom većine istraživanja koja naglašavaju važnost samopoštovanja, može se zapaziti zanimljiva činjenica kako je uistinu vrlo malen broj autora pokušao detaljnije razmotriti i objasniti razloge te potrebe. Drugim riječima, vrlo je malen broj iscrpnijih objašnjenja funkcija koje potreba ili motiv samopoštovanja u životima ljudi ima, odnosno vrlo je malo odgovora na pitanje "Zašto ljudi uopće trebaju samopoštovanje?".

Jedno od sustavnijih razmatranja te vrste jest ono Learyja (1999.) koji smatra kako je moguće uzeti u obzir najmanje tri opća objašnjenja. Prvo i najraširenije shvaćanje jest kako ljudi teže samopoštovanju zbog toga što visoko samopoštovanje osigurava i općenito povećava pozitivna raspoloženja i emocije, povećava otpornost na pojavljivanje negativnih emocija i stresa te pomaže osobama u svakodnevnim prilagodbama

ma. Rezultati nekih istraživanja pokazuju da pojedinci s niskim samopoštovanjem učestalije doživljavaju negativne emocije, anksioznost, lošije se suočavaju sa stresom i imaju lošije fizičko zdravlje (Cutrona, 1982.; Goswick i Jones, 1981.; Leary, 1990.; Baumeister, 1993.; Greenberg i sur., 1992.; Taylor i Brown, 1988.). Povezanost između samopoštovanja, na jednoj strani, i određenih specifičnih ponašanja i stanja, na drugoj, očito nije sporna, no još uvijek se utvrđivanjem tog odnosa nije došlo do odgovora zašto samopoštovanje proizvodi upravo te učinke. Drugo objašnjenje temeljne potrebe za samopoštovanjem vezano je uz odnos samopoštovanja i ciljeva. Kako navodi Leary (1999.), visoko je samopoštovanje praćeno spremnošću osobe da teži željenim ciljevima te je povezano sa željom da se ustraje i u situacijama u kojima se naide na zapreke ili neuspjehe (Greenwald, 1980.; Kernis, 1995.). Neki autori taj odnos tumače tako da je visoko samopoštovanje povezano s osjećajem kontrole nad sobom i vlastitim okruženjem (Tedeschi i Norman, 1985.). To objašnjenje, prema mišljenju Learyja (1999.), ne može biti u cijelosti zadovoljavajuće, jer u osnovi ne govori ništa o povezanosti samopoštovanja i za osobu vrlo važnih osobnih afektivnih stanja. Tim je pak objašnjenjem, dijelom naglašeno pitanje koherentnoga funkcioniranja različitih psiholoških aspekata i mehanizama, što je temeljni sadržaj sljedeće, treće, skupine objašnjenja. Prema tom shvaćanju, ljudi imaju potrebu za samopoštovanjem zbog samih sebe, jer tako mogu održavati sustav osobnog integriteta i vjerovanja u osobnu primjerenost. To treće objašnjenje, prema Learyjevu mišljenju (1999.), ne govori ništa o tomu zašto uopće postoji motiv da se osoba ponaša na način koji povećava samopoštovanje, a njime nije moguće objasniti niti zašto neki događaji predstavljaju prijetnju osobnom integritetu, a drugi ne.

Navedena objašnjenja pokušavaju i u stanju su u određenoj, parcijalnoj mjeri objasniti zašto ljudi u određenim situacijama preferiraju pozitivnu samoevaluaciju te kakvu korist od toga imaju. No, niti jedno od njih u cijelosti ne objašnjava zašto ljudi trebaju samopoštovanje, kao što ne daje ni odgovor na još važnije pitanje: zašto se ljudi u pravilu ponašaju isključivo na način koji vodi i osigurava povećanje vlastita samopoštovanja. Uz ova, ta objašnjenja imaju još jedno, ne previše naglašavano, važno zajedničko obilježje – ona gledaju na samopoštovanje isključivo kao na neki oblik privatnoga iskustva pojedinca. Drugim riječima, većina klasičnih shvaćanja i objašnjenja fenomenu samopoštovanja prilazi kao socijalno akontekstualnom iskustvu pojedinca.

Imamo li u vidu nekoliko novijih istraživanja (Leary i Baumeister, 2000.), čini se da je ta osobina tradicionalnih objašnjenja funkcije samopoštovanja konceptualno i najproblematičnija, jer danas dostupni rezultati pokazuju kako je narav samopoštovanja u najvećoj mjeri interpersonalna. U tom svjet-

lu većina je suvremenih istraživanja samopoštovanja usmjerena ka razmatranju samopoštovanja u kontekstu socijalnoga funkcioniranja pojedinca. Zainteresirani autori pružaju nekoliko objašnjenja u prilog potrebi povezivanja samopoštovanja i socijalnoga funkcioniranja. Početna, logička objašnjenja zašto je to potrebno polaze od činjenice da su standardi "dobro" i "loše" socijalni i kulturološki proizvod, nastao kao oblik konsenzusa okoline u kojoj pojedinac odrasta i živi. Druga, nešto kompleksnija objašnjenja, polaze i uvažavaju empirijske rezultate koji pokazuju kako drugi, posebice tzv. "značajni drugi", u najvećoj mjeri utječu na formiranje zamisli i vrednovanja koje neki pojedinac stvara o sebi (Tice, 1992.; Leary, 1999.; Leary i Baumeister, 2000.; Leary i Downs, 1995.), čemu potvrdu nalazimo u višekratno ponavljanim istraživanjima u kojima se u pravilu pokazuje da neko ponašanje, uzmimo kao primjer neuspjeh, ne rezultira smanjenjem samopoštovanja samo ako se događa u situacijama koje su po svojim obilježjima privatne, pa su relevantne informacije o takvom događaju ili ponašanju nedostupne drugima (Shrauger, 1972.).

U svjetlu naglašavanja važnosti socijalnoga okružja i drugih na formiranje i održavanje samopoštovanja, potrebno je u što većoj mjeri razmotriti moguće razlike između osoba nižega i osoba višega samopoštovanja u brojnim socijalnim situacijama i vezano uz različite socijalne konstrukte, kako bi se dobila što jasnija slika i uvid u složeni proces kao što je samopoštovanje. U tom smjeru konstrukt socijalne evaluacije, koji jednim imenom ukazuje na brojne rezultirajuće procese svakodnevnih socijalnih interakcija, čini se teorijski i istraživački prilično relevantnim. Kako su dosadašnja istraživanja u pravilu uzimala u razmatranje samo nekoliko specifičnih aspekata socijalne evaluacije, kao što je socijalna anksioznost, samomotrenje i sl., ovim se istraživanjem željelo na jednom mjestu utvrditi postoje li razlike između osoba nižega i višega samopoštovanja po brojnim mjerama koje konceptualno pripadaju širem konstrukt socijalne evaluacije, a mjere i pokrivaju različite aspekte ovoga konstrukta (Burušić i sur., 2000.). Uz razmatranje tog problema, ovim smo istraživanjem željeli vidjeti u kakvom odnosu stoje samopoimanje, samopoštovanje i samopredstavljanje. Kako samopredstavljanje odražava važan proces socijalnih interakcija i socijalnih odnosa pojedinca kojima pojedinac može utjecati i kontrolirati način na koji izgleda i način na koji je opažan od drugih, ono je vrlo važno za razumijevanje socijalne naravi fenomena samopoštovanja. Dosadašnja istraživanja jasno pokazuju da je samopredstavljanje u određenoj mjeri pod utjecajem samopoštovanja te da svojim ishodima utječe na samopoštovanje (Baumeister i sur., 1989.; Schütz i Tice, 1997.). No, dosada provedena istraživanja ne daju jednoznačne odgovore kad je riječ o

razlikama između osoba nižega i višega samopoštovanja u motivaciji ka samopredstavljanju ili kad je riječ o načinima ili stilovima samopredstavljanja osoba različitih s obzirom na samopoštovanje. Stoga smo ovim istraživanjem željeli također provjeriti javljaju li se razlike između osoba nižega i višega samopoštovanja u osnovnom pristupu samopredstavljanju.

METODA

Ispitanici

U istraživanju je sudjelovao 281 ispitanik, sve studenti psihologije na Odsjeku za psihologiju Sveučilišta u Rijeci i na Odsjeku za psihologiju Sveučilišta u Zagrebu, svih godina studija. Bilo je ukupno 242 ženska i 39 muških ispitanika.

Instrumentarij i postupak

Prikupljanje podataka obavljeno je tijekom nastave, po pojedinim godinama studija, u okviru redovitih studentskih aktivnosti. Veličina skupina varirala je od 20 do 35 ispitanika. Svaki je ispitanik popunjavao veći broj instrumenata, a redosljed pojavljivanja pojedinih instrumenata je variran. Svi su ispitanici popunjavali sljedeće skale i instrumente: 1) Skala samopoštovanja (Rosenberg, 1965.); 2) Skraćena verzija skale straha od negativne evaluacije (Leary, 1983.a); 3) Marlowe-Crowne skala socijalne poželjnosti (Crowne i Marlowe, 1964.); 4) Skala sramežljivosti (Cheek i Buss, 1981.); 5) Skala interakcijske anksioznosti (Leary, 1983.b); 6) Skala anksioznosti pred publikom (Leary, 1983.b); 7) Revidirana skala samomotrenja (Lennox i Wolfe, 1984.); 8) Skala socijalne prikladnosti (Lennox i Wolfe, 1984.); 9) Skala svjesnosti o sebi (Fenigstein, Scheier i Buss, 1975.).

Kako je riječ o dobro poznatim i u hrvatskom govornom području višekratno rabljenim instrumentima, u najosnovnijim ćemo crtama prikazati svaku od upotrebljivanih skala.

Skala samopoštovanja (Rosenberg, 1965.). Rosenberg (1965.) je konstruirao skalę za mjerenje samoprihvatanja i samovrednovanja adolescenata, a namjera mu je bila dobivanje homogenije i "čišće" mjere od nekih dotadašnjih skala. No, s vremenom se skala počela primjenjivati i na ispitanike druge dobi, kao "mjera globalnih stavova o samome sebi", pa je danas ta skala, poznata pod imenima Skala samopoštovanja ili Rosenbergova skala samopoštovanja, na određeni način postala općenito sinonim za pojam skale samopoštovanja. Sastoji se od deset tvrdnja, pet formuliranih u pozitivnom, a pet u negativnom smjeru, a najčešće se rabi s formatom za odgovore s pet uporišnih točaka (od 0 do 4), tako da viši rezultat na skali odražava veće samopoštovanje. Unutarnja konzistencija skale je zadovoljavajuća ($\alpha = .88$).

Skraćena verzija skale straha od negativne evaluacije (Leary, 1983.a). Skala je namijenjena mjerenju stupnja strepnje ili straha koji osoba doživljava u situacijama u kojima postoji mogućnost da bude negativno evaluirana. Rabljena je skraćena verzija skale autora Learyja (1983.a) koja ima 12 čestica. Format za odgovore je skala Likertova tipa od 1 do 5 u kojoj viši rezultat odražava izrazitiji strah od negativne evaluacije. Skala ima zadovoljavajuću pouzdanost ($\alpha = .92$), a dobiveni je iznos nešto veći od vrijednosti koju navodi Leary (1983.a; $\alpha = .90$).

Marlowe-Crowne skala socijalne poželjnosti (Crowne i Marlowe, 1964.). Iako se u većini istraživanja ta skala rabi kao svojevrsna mjera validacije nekoga instrumenta za utvrđivanje "tendencije davanja odgovora na poželjan način", rezultati na MC skali ne govore nužno samo o "socijalno poželjnom odgovaranju" već pokazuju i stupanj u kojem ispitanik nastoji izbjeći negativno društveno vrednovanje, i nastoji se društveno poželjno samopredstavljati o čemu svjedoče brojna istraživanja (vidi Paulhus, 1984. i dr.). U ovom je istraživanju rabljena skraćena Marlowe-Crowne skala socijalne poželjnosti koja se sastoji od 13 tvrdnja na koje se odgovara s 'točno' ili 'netočno'. Skala ima relativno zadovoljavajuću pouzdanost unutarnje konzistencije ($\alpha = .73$), što je dijelom na tragu dosadašnjih primjena u kojima se redovito aktualizira problem dimenzionalnosti te skale.

Skala sramežljivosti (Cheek i Buss, 1981.). Skala je namijenjena mjerenju sramežljivosti pod kojom Cheek i Buss (1981.) podrazumijevaju "neugodu i inhibiranost koja se javlja u prisutnosti drugih". Rabljena je verzija skale od 13 čestica u kojoj je format za odgovaranje skala Likertova tipa s pet uporišnih točaka (od 1 do 5). Pouzdanost skale izražena Cronbachovim alfa koeficijentom iznosi .89.

Skala interakcijske anksioznosti (Leary, 1983.b). Skala predstavlja mjeru socijalne anksioznosti koja se doživljava u ovisnim interakcijskim situacijama i predstavlja jednu od operacionalizacija konstrukta socijalne anksioznosti kako ga vidi Leary (1983.b). Skalu čini 15 čestica, a format za odgovaranje je skala Likertova tipa s pet uporišnih točaka (od 1 do 5). Skala ima vrlo visok koeficijent pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije ($\alpha = .92$), što ukazuje na zadovoljavajuću homogenost njezina sadržaja.

Skala anksioznosti pred publikom (Leary, 1983.b). I ova skala predstavlja jedan od rezultata operacionalizacije konstrukta socijalne anksioznosti Learyja (1983.b). Skala mjeri socijalnu anksioznost koju osoba doživljava u nekontingencijskim socijalnim interakcijama, a za taj oblik socijalne anksioznosti Leary (1983.b) rabi naziv 'socijalna anksioznost pred publikom'. Skala ima 12 čestica, a format za odgovore je skala Likertova tipa s pet uporišnih točaka (od 1 do 5). I ova skala, kao i Skala interakcijske anksioznosti, ima iznimno visok koeficijent unutarnje konzistencije ($\alpha = .93$).

Revidirana skala samomotrenja (Lennox i Wolfe, 1984.). Lennox i Wolfe (1984.) su nakon meta-analize većine provedenih istraživanja došli do zaključka kako postoje prilični problemi i u originalnom Snyderovu (1974.) određenju konstrukta samomotrenja i u mjerenju tog konstrukta Skalom samomotrenja. Stoga su predložili vlastitu Revidiranu skalu samomotrenja koja bi konceptualno i metrijski trebala biti najprikladnija skala za mjerenje samomotrenja. Revidirana skala samomotrenja ima ukupno 13 čestica koje pripadaju dvjema subskalama: a) Sposobnost modificiranja samopredstavljanja (7 čestica) i b) Osjetljivost za ekspresivna ponašanja drugih (6 čestica). Format za odgovore je skala Likertova tipa sa šest uporišnih točaka (od 0 do 5). Rezultati su formirani odvojeno, po subskalama bez prikazivanja ukupnoga rezultata koji ispitanik postiže na Revidiranoj skali samomotrenja, jer neka istraživanja pokazuju kako rezultati subskala ne koreliraju na istovjetan način s trećim mjerama (Lennox i Wolfe, 1984.). Pouzdanost unutarnje konzistencije prve subskale iznosi .83, dok istovjetna pouzdanost druge subskale iznosi .76.

Skala socijalne prikladnosti (Lennox i Wolfe, 1984.). Skala mjeri one sastavnice originalnoga konstrukta samomotrenja za koje Lennox i Wolfe (1984.) smatraju da mu konceptualno ne pripadaju. Riječ je o aspektu Promjenjivosti socijalnog ponašanja kroz različite situacije i Usmjerenosti na informacije o socijalnim usporedbama. Prva subskala Promjenjivost socijalnog ponašanja kroz različite situacije ima sedam čestica, a druga subskala Usmjerenost na informacije o socijalnim usporedbama ima 13 čestica. Format za odgovore je skala Likertova tipa sa šest uporišnih točaka (od 0 do 5). Unutarnja konzistencija prve subskale, iskazana Cronbachovim alfa koeficijentom iznosi .86, a druge subskale .82.

Skala svjesnosti o sebi (Fenigstein, Scheier i Buss, 1975.). Ta skala predstavlja operacionalizaciju konstrukta svjesnosti o sebi koji je teorijski opisao Buss (1980.). Čine je 23 čestice koje ukazuju na nečiju zaokupljenost vlastitim ponašanjem, svijest o vlastitim osjećajima, pozitivnim i negativnim atributima, tendenciju razmišljanja o vlastitoj slici sebe, zaokupljenost perspektivom drugih i sl. Format za odgovore čini skala Likertova tipa koja ima vrijednosti od 0 do 4. Skala konceptualno mjeri tri dimenzije koje stoje u osnovi triju subskala, a to su: 1) Privatna svjesnost o sebi koju se može odrediti kao "tendencija obraćanja pozornosti na vlastita razmišljanja, motive i osjećaje". Ta subskala ima 10 čestica, a pouzdanost unutarnje konzistencije iznosi .82; 2) Javna svjesnost o sebi kojoj pripada sedam čestica Skale i koja se uobičajeno definira kao "opća svijest o sebi kao socijalnom objektu". Koeficijent unutarnje konzistencije Subskale javne svjesnosti o sebi iznosi .77; 3) Socijalna anksioznost, definirana kao "neugoda u prisustvu

drugih" koja nastaje kao reakcija na usmjerenu pozornost na sebe. Subskala socijalne anksioznosti ima šest čestica, a koeficijent unutarnje konzistencije iznosi .86. Skala svjesnosti o sebi je istraživački vrlo zanimljiv instrument koji ukazuje na teorijski vrlo važne aspekte ponašanja i poimanja pojedinca, no u velikoj je mjeri opterećena metrijskim nedostacima i problemom nedosljedne saturiranosti pojedinih čestica konceptualno im namijenjenim dimenzijama u različitim istraživanjima.

* * *

Uz navedene skale dvokratno je primijenjena i Lista pridjeva različite socijalne poželjnosti (Burušić, 1999.). Lista pridjeva sadrži ukupno 45 pridjeva različitoga stupnja socijalne poželjnosti, a čine je tri skupine po 15 pridjeva. To su: 1) *pridjevi visoke socijalne poželjnosti* (npr. "inteligentan", "pošten", "ljubazan" itd.), koji imaju unutarnju konzistenciju iskazanu Cronbachovim alfa koeficijentom .85; 2) *pridjevi prosječne socijalne poželjnosti* (npr. "miran", "neformalan", "običan" itd.), (Cronbachov alfa = .57) te 3) *pridjevi niske socijalne poželjnosti* (npr. "dvoličan", "štetan", "okrutan", "sebičan" itd.), (Cronbachov alfa = .89). Ispitanici su prvi put trebali procijeniti u kojoj je mjeri pojedini, navedeni pridjev karakterističan za njih privatno u njihovom privatnom pojmu o sebi, kako bi se dobio pokazatelj poimanja sebe. U drugoj procjeni ispitanici su trebali iskazati u kojoj mjeri pokušavaju drugima izgledati i predstaviti se na način opisan u pridjevu, kako bi se dobio pokazatelj uobičajenoga samopredstavljanja ispitanika. Ispitanici su svoje procjene davali na skali Likertova tipa od 1 do 7 (1-"izrazito nekarakteristično za mene" do 7-"izrazito karakteristično za mene"). Redoslijed pridjeva s obzirom na socijalnu poželjnost je bio slučajan, a različit je bio redoslijed pridjeva na prvoj i na drugoj listi za procjenu. Time su se dobile dvije procjene čijom je usporedbom moguće nešto detaljnije reći o tomu na koji se način osobe različitoga samopoštovanja samopoimaju te na koji način žele da ih drugi vide i opažaju.

REZULTATI

U razmatranje su uzeti rezultati dobiveni primjenom svih navedenih skala. U situacijama u kojima je moguće formirati i rezultate po subskalama, uzeti su u obzir samo rezultati pojedinih subskala, a ukupno formiran rezultat skale nije analiziran. Zbog malenoga broj muških ispitanika rezultati nisu analizirani s obzirom na mogući utjecaj spola. Osnovni navedeni podaci pokazuju da su uporabljene skale instrumenti prilično zadovoljavajućih metrijskih karakteristika. Kao što se može vidjeti, sve upotrijebljene skale imaju relativno zadovoljavajuću pouzdanost unutarnje konzistencije koja se kreće od .73 za Marlowe-Crowne skalu do .93 za Learyjevu skalu anksioz-

nosti pred publikom. Provjerom faktorskih struktura, uporabom metode zajedničkih faktora dobiveni su rezultati koji su suglasni ranije poznatim validacijskim podacima o tim skalama i rezultatima koji su ranije dobivani u hrvatskom govornom području (Bezinović, 1988.; Burušić, 1999.).

Kako bismo mogli razmotriti moguće razlike između osoba višega i nižega samopoštovanja, ispitanici su podijeljeni u dvije skupine s obzirom na rezultate koje su postigli na Skali samopoštovanja, a kriterij je predstavljala vrijednost medijana koja je iznosila $C = 32$. U daljnim su analizama ispitanici čiji je rezultat ispod medijana označavani kao skupina "nižega" samopoštovanja, a ispitanici čiji je rezultat iznad medijana označavani su kao skupina "višega" samopoštovanja. Takav je postupak i označavanje opravdaniji nego uporaba oznaka "nisko" i "visoko" samopoštovanje, ima li se u vidu narav stvarne distribucije stupnja samopoštovanja u normalnoj populaciji te prijetnje valjanosti zaključivanja koji su povezani s ovim metodološkim problemom. Naime, kao što su već upozorili Baumeister i sur. (1989.), u većini se istraživačkih situacija, svrstavanjem osoba u skupinu "niskoga samopoštovanja", čini svojevrsna pogreška, jer je u pravilu, ima li se u vidu narav distribucije samopoštovanja u normalnoj populaciji, prije riječ o osobama nekoga umjerenog stupnja samopoštovanja nego niskoga samopoštovanja. Rezultati pokazuju da je distribucija samopoštovanja u normalnoj populaciji prilično negativno asimetrična, tako da je u stvarnosti puno manji broj osoba niskoga samopoštovanja nego broj osoba višega i visokog samopoštovanja. U tom smislu, uvažavajući navedene opasnosti, može se samo u naznakama govoriti o rezultatima koje bi stvarno postigle osobe izrazito niskoga samopoštovanja.

U tablici 1 prikazan je broj ispitanika koji su svrstani u skupinu nižega i višega samopoštovanja te su dani osnovni deskriptivni pokazatelji vezani uz rezultate samopoštovanja te dvije skupine.

➤ TABLICA 1
Deskriptivni podaci
dvije skupine na skali
samopoštovanja

Samopoštovanje	N	M	sd	F
Niže	146	26.6	4.94	405.51, $p < 0.001$
Više	135	35.9	2.10	

Kao što se iz tablice 1 može vidjeti, broj ispitanika svrstan u skupinu nižega samopoštovanja je 146, a broj ispitanika višega samopoštovanja je 135. Prosječan rezultat na Skali samopoštovanja osoba nižega samopoštovanja iznosi $M = 26.6$, uz standardnu devijaciju $sd = 4.94$. Osobe višega samopoštovanja prosječno na skali samopoštovanja imaju rezultat $M = 35.9$, uz standardnu devijaciju $sd = 2.10$. Razlika između rezultata te

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 681-697

BURUŠIĆ, J. I SUR.:
PRISUTNOST...

dvije skupine je statistički značajna ($F=405.51$, $p<0.001$).

Kako bismo utvrdili moguće razlike između osoba nižega i višega samopoštovanja po brojnim mjerama koje pokrivaju različite aspekte konstrukta socijalne evaluacije, upotrijebili smo jednosmjernu analizu varijance. Dobiveni rezultati prikazani su u tablici 2.

Mjera	Samopoštovanje	M	sd	F (1.280)	p
Javna svjesnost o sebi	Niže	9.7	3.24	26.05	0.000
	Više	7.8	3.00		
Strah od negativne evaluacije	Niže	39.4	9.23	77.90	0.000
	Više	30.4	7.56		
Sramežljivost	Niže	33.3	8.55	57.08	0.000
	Više	26.2	6.97		
Interakcijska anksioznost	Niže	42.5	10.81	55.15	0.000
	Više	33.7	8.85		
Anksioznost pred publikom	Niže	40.6	8.99	40.70	0.000
	Više	33.3	10.16		
Socijalna anksioznost	Niže	12.0	4.88	32.85	0.000
	Više	8.7	4.46		
Marlowe-Crowne socijalna poželjnost	Niže	4.8	2.96	22.39	0.000
	Više	6.5	2.85		
Socijalna prikladnost – Promjenjivost socijalnog ponašanja kroz različite situacije	Niže	17.7	6.04	18.67	0.000
	Više	14.5	6.50		
Socijalna prikladnost – Usmjerenost na informacije o socijalnim usporedbama	Niže	30.3	8.17	15.95	0.000
	Više	26.5	7.75		
Privatna svjesnost o sebi	Niže	29.9	5.99	1.42	0.234
	Više	29.1	6.35		
Samomotrenje – Sposobnost modificiranja samopredstavljanja	Niže	19.2	5.67	1.18	0.278
	Više	19.9	5.40		
Samomotrenje – Osjetljivost za ekspresivna ponašanja drugih	Niže	19.9	4.02	0.20	0.658
	Više	20.1	3.87		

● TABLICA 2

Razlike između osoba nižega i višega samopoštovanja po brojnim mjerama (N=281)

Osobe nižega i višega samopoštovanja razlikuju se međusobno statistički značajno u rezultatima na većini upotrijebljenih mjera. Rezultati pokazuju da između te dvije skupine postoje statistički značajne razlike u javnoj svjesnosti o sebi, strahu od negativne evaluacije, sramežljivosti, socijalnoj, odnosno interakcijskoj i anksioznosti pred publikom, stupnju potrebe za socijalnom poželjnošću te izraženosti potrebe za socijalnom prikladnošću koja se manifestira kao mogućnost mijenjanja vlastitih ponašanja u različitim situacijama, odnosno kao usmjerenost na informacije nastale socijalnim usporedbama. Dobiveni rezultati pokazuju kako nema statistički značajne razlike u rezultatima na mjerama koje, kako pokazuju

istraživanja (Burušić i sur., 2000.), u osnovi imaju zajedničku dimenziju samomotrenja kao pokazatelja stupnja u kojem je osoba u stanju prepoznati i prilagođavati svoja ekspresivna ponašanja u socijalnim situacijama. Nepostojanje razlika upravo u ovim mjerama nadređene dimenzije samomotrenja u skladu je sa shvaćanjem kako i osobe nižega i osobe višega samopoštovanja imaju potrebu za primjerenim i prikladnim socijalnim informacijama te potrebu za primjerenim samopredstavljanjem, ali se razlikuju u temeljnom pristupu (Baumeister i sur., 1999.; Schütz i Tice, 1997.; Schütz i DePaulo, 1996.). U tom kontekstu valja promatrati i smjer razlike u rezultatima dobivenim na ostalim pojedinim mjerama. Osobe niskoga samopoštovanja su socijalno anksioznije, sramežljivije, imaju izraženiji strah od negativne evaluacije te se više brinu za socijalnu primjerenost vlastitih ponašanja, odnosno općenito imaju izraženiju javnu svjesnost o sebi od osoba visokoga samopoštovanja. Drugim riječima, osobe niskoga samopoštovanja u puno većoj mjeri strepe od mogućnosti negativnoga vrednovanja te socijalnim interakcijama u puno većoj mjeri pristupaju zaštitnički i defenzivno nego asertivno. Takvi rezultati idu u prilog teorijskim pretpostavkama Baumeistera i sur. (1989.).

Izravnu potvrdu tomu možemo dobiti uspoređujući razlike između pokazatelja samopoimanja i samopredstavljanja skupina nižega i višega samopoštovanja kad je riječ o obilježjima različite socijalne poželjnosti, navedena u Listi pridjeva. U tom smjeru, ovim se istraživanjem željelo vidjeti postoje li između te dvije skupine razlike u procjenjivanju pojedinih pridjeva kad je riječ o samopoimanju te javljaju li se razlike između tih skupina kad je riječ o samopredstavljanju drugima. Uz utvrđivanje mogućih općih razlika u samopoimanju sebe i samopredstavljanju sebe tih dviju skupina, spoznajno vrijednije informacije pružili bi pokazatelji o interakcijskom efektu socijalne poželjnosti obilježja i stupnja samopoštovanja ispitanika. Kako bismo utvrdili javljaju li se razlike između osoba nižega i osoba višega samopoštovanja u načinu poimanja sebe, izračunali smo dvosmjernu analizu varijance 2×3 , nacrt unutar i između ispitanika, s prvom nezavisnom varijablom samopoštovanjem (niže vs. više samopoštovanje) kao varijablom između ispitanika te drugom nezavisnom varijablom, socijalnom poželjnošću osobina (niska, umjerena i visoka socijalna poželjnost) kao varijablom unutar ispitanika. Nakon toga, po istoj proceduri i nacrtu izračunali smo razlike, ali ovaj put kad je riječ o samopredstavljanju sebe drugima. Dobiveni rezultati tih dvaju izračunavanja analize varijance prikazani su u tablici 3.

Dobiveni rezultati pokazuju kako se ne može govoriti o postojanju statistički značajne razlike u načinu na koji se op-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 681-697

BURUŠIĆ, J. I SUR.:
PRISUTNOST...

U TABLICA 3
Završna tablica analize varijance – razlike između osoba višega i nižega samopoštovanja u poimanju i samopredstavljanju sebe (N=281)

	Izvor varijabiliteta	SS	df	MS	F	p
Samopoimanje	Samopoštovanje	0.005	1	0.005	0.001	>.05
	Socijalna poželjnost	1613.19	2	806.56	2077.68	<.05
	Samopoštovanje x Socijalna poželjnost	25.64	2	12.82	33.07	<.05
Samopredstavljanje	Samopoštovanje	0.003	1	0.003	0.002	>.05
	Socijalna poželjnost	1968.66	2	984.33	2362.74	<.05
	Samopoštovanje x Socijalna poželjnost	17.34	2	8.67	20.8	<.05

ćenito privatno vide odnosno samopoimaju osobe nižega i višega samopoštovanja ($F=0.001$, $p>0.05$). U tom smjeru dobiveni rezultati odbacuju kao neutemeljena tradicionalna shvaćanja kako se te skupine razlikuju u općem pogledu na sebe. No, može se govoriti, što je istraživački iznimno važno, o razlikama koje se javljaju između osoba nižega i višega samopoštovanja u pripisivanju sebi pojedinih obilježja različite socijalne poželjnosti, kao više, odnosno manje karakterističnih. To se može zaključiti iz statističke značajnosti interakcijskoga efekta samopoštovanja i socijalne poželjnosti ($F=33.07$, $p<0.05$). Osobe nižega samopoštovanja pripisuju sebi osobine niske socijalne poželjnosti češće od osoba višega samopoštovanja kao osobine koje su karakterističnije za njih te obratno, visokopoželjne osobine kao puno manje zastupljene u njihovu samopoimanju.

Slični se rezultati dobivaju i kad je riječ o samopredstavljanju drugima, ali način je pripisivanja osobina različite socijalne poželjnosti obratan. I ovdje se ne može govoriti kako postoji opća razlika u načinu samopredstavljanja drugima osoba nižega i višega samopoštovanja ($F=0.002$, $p>0.05$), već se može govoriti o razlikama u samopredstavljanju koje su u funkciji socijalne poželjnosti osobina ($F=20.8$, $p<0.05$). Osobe višega samopoštovanja predstavljaju se socijalno poželjnije drugima nego što to čine osobe nižega samopoštovanja.

RASPRAVA

Rezultati ovoga istraživanja, koji pokazuju jasne razlike između osoba nižega i višega samopoštovanja u brojnim mjerama socijalne evaluacije i s njom povezanih procesa, govore jasno u prilog nužnosti razmatranja odnosa samopoštovanja i dinamičnih procesa koji se javljaju u interpersonalnim i socijalnim odnosima u koje je pojedinac uključen. Upravo se ta činjenica u pravilu zanemarivala u tradicionalnim istraživanjima samopoštovanja. Rezultati koje osobe nižega i osobe višega samopoštovanja postižu po različitim mjerama pojedinih aspekata socijalne evaluacije svjedoče kako su osobni evaluativni pogledi pojedinca na sebe, po svemu sudeći, u znatnoj mjeri pod utjecajem percepcije odnosa koje pojedinac ima s drugima te su pod utjecajem mišljenja koje drugi stvaraju ili mogu

stvoriti u određenoj socijalnoj situaciji o pojedincu.

Dobivene razlike između osoba nižega i osoba višega samopoštovanja u tom su smislu prilično konzistentne te su u znatnoj mjeri suprotne shvaćanjima kako su osobe visokoga samopoštovanja više okrenute socijalnim interakcijama, a osobe niskoga samopoštovanja u prvom su redu zaokupljene razmatranjem i vrednovanjem svojih privatnih iskustava. Rezultati pokazuju da su osobe nižega samopoštovanja u većoj mjeri zabrinute vezano uz moguće ishode socijalnih interakcija i u njima prisutnih socijalnih evaluacija. U tom smjeru potrebno je tražiti i vjerojatni kružni odnos između njihove razine samopoštovanja i posljedica socijalne evaluacije. Ima li se u vidu kako upotrijebljene mjere ukazuju na pojedine aspekte socijalne evaluacije, pri čemu su upravo rezultirajuće posljedice socijalne evaluacije na neki način u interakciji s osobnom percepcijom vlastite socijalne uključenosti, odnosno neprihvaćenosti, čini se kako dobiveni rezultati ovog istraživanja iđu u prilog objašnjenju funkcije samopoštovanja koju daju Leary i suradnici (Leary, 1999.; Leary i Baumeister, 2000.; Leary i Downs, 1995.) u okviru teorije sociometra. Osobe niskoga ili nižega samopoštovanja su puno osjetljivije na relevantne znakove socijalnih situacija i socijalnih usporedaba nego osobe višega i visokoga samopoštovanja, jer se osjećaju manje uključenima i prihvaćenima u socijalnom okružju. Osobe koje se osjećaju uključenima, prihvaćenima i socijalno potpuno integriranim nemaju potrebe biti zaokupljene u tolikoj mjeri mišljenjima i znakovima mišljenja drugih. Štoviše, ponekad se u tolikoj mjeri ne osvrću na slične znakove da ih drugi doživljavaju narcisoidnima i socijalno arogantnima.

Kako su dosadašnja, tradicionalna razmatranja samopoštovanja u pravilu navodila u opisivanju osoba nižega i osoba višega samopoštovanja i razlika među njima kako je osoba visokoga samopoštovanja ona koja se "osjeća dobro kada razmišlja o sebi", "osoba koja cijeni sebe", "osoba koja općenito ima pozitivno mišljenje o sebi" i sl. te, s druge strane, kako je osoba niskoga samopoštovanja osoba "koja se osjeća loše kad razmišlja o sebi", "osoba koja ne prihvaća sebe", "općenito ima negativno mišljenje o sebi" i sl., bilo je zanimljivo vidjeti u kojoj se mjeri osobe nižega i višega samopoštovanja i stvarno razlikuju u pogledu na sebe te, što je za razmatranje samopoštovanja u kontekstu socijalnih interakcija još važnije, kakve se stvarne razlike pojavljuju u načinu kreiranja javne slike o sebi, odnosno samopredstavljanju sebe. Dobiveni rezultati pokazuju kako općenito nema razlike u pogledima na sebe osoba nižega i višega samopoštovanja kao takvih, ali se pojavljuju važne razlike u parcijalnom pripisivanju sebi kao karakterističnih obilježja s obzirom na socijalnu poželjnost. Pri cjelovitoj spoznaji dobivenih rezultata vezanih uz samopoznavanje i samopredstavljanje sebe potrebno je svakako uzeti u

obzir i način podjele ispitanika na osobe nižega i višega samopoštovanja, učinjeno u ovom i sličnim istraživanjima, pri čemu se opravdanim čini pretpostaviti da bi usporedba "stvarno niskih" u samopoštovanju i "stvarno visokih" u samopoštovanju rezultirala vjerojatnom razlikom i u općem pogledu na sebe u kojoj bi se sigurno zadržao i trend specifičnoga pripisivanja sebi pojedinih obilježja različitoga stupnja socijalne poželjnosti.

Rezultati pokazuju da osobe višega samopoštovanja nastoje predstaviti sebe puno socijalnopoželjnije od osoba nižega samopoštovanja. Neki su autori objašnjenja te potrebe tražili u naravi samopredstavljavanja, kao procesa kojim osoba pokušava utjecati na dojmove o sebi u drugih. U tom kontekstu osobe visokoga samopoštovanja preuzimaju veći rizik i nastoje se predstavljati pozitivnije, vodeći u prvom redu računa o potrebi samouzdanja, a ne samodosljednosti. S druge strane, osobe niskoga samopoštovanja preuzimaju manji rizik lažnoga, samouljepšavajućega samopredstavljavanja i nastoje se samopredstavljati u prvom redu na zaštitnički i obrambeni način (Jones, 1973.; Baumeister i sur. 1989.; Tice, 1991.). U tom smjeru idu i objašnjenja razlika u temeljnoj socijalnoj motivaciji tih dviju skupina, pri čemu i osobe niskoga i osobe visokoga samopoštovanja žele izgledati drugima što je moguće poželjnije. Razlike se pojavljuju zbog stupnja sigurnosti, odnosno percepcije vjerojatnosti uspjeha u poželjnijem samopredstavljavanju. Osobe niskoga samopoštovanja teže drugima predstaviti nešto manje poželjniju, odnosno umjereno poželjnu sliku o sebi, čime, s jedne strane, izbjegavaju potencijalnu neugodu povezanu s neuspjehom predstavljanja drugima izrazito socijalno poželjne slike o sebe, a, s druge strane, povećavaju vjerojatnost stvarnoga prihvaćanja od drugih koji će prije prihvatiti osobe umjerenoga nego izrazitoga socijalnopoželjnog samopredstavljavanja. Ponegdje se ta pretpostavka objašnjavala na nešto drukčiji način, polazeći od toga da osobe niskoga i osobe visokoga samopoštovanja rabe različite stilove samopredstavljavanja. Prema toj pretpostavci, osobe niskoga samopoštovanja nastoje se predstavljati drugima kao drage i simpatične, odnosno rabe samoprezentacijski stil umiljavanja, a osobe visokoga samopoštovanja nastoje se predstaviti kao sposobne i kompetentne, odnosno u samopredstavljavanju se u najvećoj mjeri samoističu. U smjeru provjeravanja te pretpostavke, po svemu sudeći, trebat će ići daljnja istraživanja razlike između osoba niskoga i visokoga samopoštovanja, barem ona vezana uz istraživanje slike o sebi koju žele predstaviti drugima osobe različitoga samopoštovanja.

LITERATURA

- Baumeister, R. F. (ur.) (1993.), *Self-esteem: The puzzle of low self-regard*. New York, Plenum.
- Baumeister, R. F. (1998.), *The self*. U: D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 681-697

BURUŠIĆ, J. I SUR.:
PRISUTNOST...

Lindzey (ur.), *Handbook of social psychology* (4th ed.; pp. 680-740). New York, McGraw-Hill.

Baumeister, R. F., Tice, D. M., Hutton, D. G. (1989.), Self-presentational motivations and personality differences in self-esteem, *Journal of Personality*, vol. 57(3), 547-579.

Baumgardner, A. H., Kaufman, C. M., Levy, P. E. (1989.), Regulating affect interpersonally: when low esteem leads to greater enhancement, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 56(6), 907-921.

Bezinović, P. (1988.), *Percepcija osobne kompetentnosti kao dimenzija samopojmanja*, Doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb.

Burušić, J. (1999.), *Ispitivanje individualnih razlika u samoprezentacijskim stilovima*, Magistarski rad, Filozofski fakultet, Zagreb.

Burušić, J., Milas, G., Rimac, I. (2000.), *Faktorski prostor skala socijalne evaluacije*, XII. Dani psihologije u Zadru. Sažeci radova / Manenica, Ilija (ur.). Zadar: Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Zadru.

Buss, A. H. (1980.), *Self-consciousness and social anxiety*. San Francisco, Freeman.

Cheek, J. M., Buss, A. H. (1981.), Shyness and Sociability, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 41(2), 330-339.

Crowne, D. P., Marlowe, D. (1964.), *The approval motive. Studies in evaluative dependence*, New York, Wiley.

Cutrona, C. E. (1982.), *Transition to College: Loneliness and the Process of Social Adjustment*. U: L. Peplau & D. Perlman (ur.), *Loneliness A Sourcebook of Current Theory, Research and Therapy*. New York, John Wiley & Sons.

Fenigstein, A., Scheier, M. F., Buss, A. H. (1975.), Public and private self-consciousness: Assessment and theory, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol. 43(4), 522-527.

Goswick, R. A., Jones, W. H. (1981.), Loneliness, self-concept and adjustment, *Journal of Psychology*, 107, 237-240.

Greenberg, J., Pyszczynski, T., Solomon, S. (1986.), The causes and consequences of a need for self-esteem: A terror management theory. U: R. F. Baumeister (ur.), *Public self and private self* (pp. 189-212). New York, Springer-Verlag.

Greenwald, A. G. (1980.), The totalitarian ego: Fabrication and revision of personal history. *American Psychologist*, 35, 603-618.

Jones, S. C. (1973.), Self- and interpersonal evaluations: Esteem theories versus consistency theories. *Psychological Bulletin*, 79, 185-199.

Kagan, J. (1984.), *The nature of the child*. New York, Basic Books.

Kernis, M. (1995.), *Efficacy, agency and self-esteem*. New York, Plenum.

Leary, M. R. (1983.a), A brief version of the Fear of Negative Evaluation Scale, *Personality and Social Psychology Bulletin*, vol. 9(3), 371-375.

Leary, M. R. (1983.b), Social Anxiousness: the construct and its measurement, *Journal of Personality Assessment*, vol. 47(1), 66-75.

Leary, M. R. (1990.), Responses to social exclusion: Social anxiety, jealousy, loneliness, depression and low self-esteem, *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9, 221-229.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 681-697

BURUŠIĆ, J. I SUR.:
PRISUTNOST...

Leary, M. R. (1999.), The social and psychological importance of self-esteem. U: R. M. Kowalski & M. R. Leary (ur.), *The social psychology of emotional and behavioral problems: Interfaces of social and clinical psychology* (pp. 197-221). Washington, DC, American Psychological Association.

Leary, M. R., & Baumeister, R. F. (2000.), The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. U: M. Zanna (ur.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 32, pp. 1-62). San Diego, Academic Press.

Leary, M., Downs, D. (1995.), Interpersonal functions of the self-esteem motive: The self-esteem system as a sociometer. U: M. Kernis (1995). *Efficacy, agency and self-esteem*. New York, Plenum.

Lennox, R. D., Wolfe, R. N. (1984.), Revision of the self-monitoring scale, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 46(6), 1349-1364.

Paulhus, D. L. (1984.), Two-component models of socially desirable responding, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 46(3), 598-609.

Rosenberg, M. (1965.), *Society and the adolescent self-image*. Princeton, Princeton University Press.

Schlenker, B. R. (1980.), *Impression management: The self-concept, social identity and interpersonal relations*, Monterey, Brooks/Cole.

Schlenker, B. R., Leary, M. R. (1982.), Social anxiety and self-presentation: A conceptualization and model, *Psychological Bulletin*, 92, 641-669.

Schütz, A. (1997.), Interpersonelle Aspekte des Selbstwertgefühles: Die Beschreibung der eigenen Person im sozialen Kontext, *Zeitschrift für Sozialpsychologie*, 28, 92-108.

Schütz, A. & DePaulo, B. M. (1996.), Self-esteem and evaluative reactions: Letting people speak for themselves. *Journal of Research in Personality*, 30, 137-156.

Schütz, A. & Tice, D. M. (1997.), Associative and competitive patterns of indirect self-enhancement. *European Journal of Social Psychology*, 27, 257-273.

Shrauger, J. S. (1972.), Self-esteem and reactions to being observed by others, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 23, 192-200.

Smith, R. E., Sarason, I. G. (1975.), Social anxiety and evaluation of negative interpersonal feedback. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43, 429.

Snyder, M. (1974.), Self-monitoring of expressive behavior, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 30(4), 526-537.

Taylor, S. E. & Brown, J. D. (1988.), Illusion and well-being. A social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 103, 193-210.

Tedeschi, J., Norman, N. (1985.), Social power, self-presentation and the self. U: B. R. Schlenker (ur.), *The Self and Social Life*, New York, McGraw-Hill.

Tesser, A. (1988.), Toward a Self-Evaluation Maintenance Model of social behavior. U: L. Berkowitz (ur.), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 21, 181-227). New York, Academic Press.

Tesser, A., Campbell, J. (1982.), Self-evaluation maintenance and the perception of friends and strangers. *Journal of Personality*, 50, 261-279.

Tice, D. M. (1991.), Esteem protection or enhancement? Self-handicapping motives and attributions differ by trait self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 711-725.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 681-697

BURUŠIĆ, J. I SUR.:
PRISUTNOST...

Tice, D. M. (1992.), Self-concept change and self-presentation: the looking glass self is also a magnifying glass, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 63(3), 435-451.

Tice, D. M. (1998.), Social motivations of people with low self-esteem. U: R. F. Baumeister (ur.), *Self-esteem. The puzzle of low self-regard* (pp. 37-53). New York, NY, Plenum.

Weary, G., Arkin, R. M. (1981.), Attributional self-presentation. U: J. H. Harvey (ur.), *New Directions in Attribution Research*, vol. 3., Hillsdale, NJ, Erlbaum.

The Presence of Certain Aspects of Social Evaluation in Persons with Lower and Higher Self-Esteem

Josip BURUŠIĆ, Ivana FERİĆ, Stanko RIHTAR
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

In the paper the authors try to establish the differences between persons with lower and higher self-esteem in a number of measures covering certain aspects of the social evaluation construct and processes connected to it such as self-presentation. In the research 281 examinees participated, while a total of nine frequently used scales for assessment of certain aspects of social evaluation were used. The results obtained indicate that it is possible to speak of a considerably consistent difference between persons with lower and higher self-esteem, when social evaluation is concerned, and furthermore, persons with lower self-esteem indicate to a much greater extent the fear for resulting processes of social evaluation than persons with higher self-esteem.

Einzelne Aspekte gesellschaftlicher Wertung bei Personen mit unterschiedlichem Selbstwertgefühl

Josip BURUŠIĆ, Ivana FERİĆ, Stanko RIHTAR
Ivo-Pilar-Institut für Gesellschaftswissenschaften, Zagreb

Mit dieser Studie wollte man die Unterschiede zwischen Personen mit geringerem und Personen mit größerem Selbstwertgefühl ermitteln. Zu diesem Zweck wurde eine Reihe von Maßnahmen angewandt, die einzelne Aspekte des Konstruktes der gesellschaftlichen Wertung und bestimmter damit verbundener Prozesse wie etwa die Selbstpräsentierung abdecken. An der Untersuchung nahmen 281 Personen teil. Zum Einsatz kamen einige sehr häufig angewandte Skalen zur Bewertung von insgesamt neun festgelegten Aspekten gesellschaftlicher Wertung. Laut Resultaten kann man von einem ziemlich konsistenten Unterschied zwischen Personen mit geringerem und Personen mit grö-